

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Piotr Mirek

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **P. P.**

skazanego za czyny z art. 207 § 1 k.k. i inne,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

na posiedzeniu w dniu 29 czerwca 2023 r.

kasacji Prokuratora Generalnego wniesionej na korzyść skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 23 sierpnia 2022 r., sygn. akt V Ka 971/21,

utrzymującego w mocy wyrok Sąd Rejonowego w Radomiu

z dnia 9 lipca 2021 r., sygn. akt II K 1456/18,

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej środka karnego
określonego w art. 41a § 1 k.k. i w tym zakresie przekazuje sprawę
do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym
Sądowi Okręgowemu w Radomiu.**

UZASADNIENIE

P. P. został oskarżony o to, że:

1. W okresie od września 2014 r. daty bliżej nieustalonej do kwietnia 2016 r. daty bliżej nieustalonej w L. i w R. znęcał się psychicznie nad konkubiną M. B. w ten sposób, że wszczywał awantury, w trakcie których wyzywał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, kontrolował, poniżał, ośmieszał, niepokoił, ograniczał kontakty, groził pozbawieniem życia i zdrowia, tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.

2. W okresie od października 2017 r. daty bliżej nieustalonej do dnia 14 lutego 2018 r. w R. znęcał się psychicznie nad konkubiną M. B. w ten sposób, że wszczywał awantury, w trakcie których wyzywał ją słowami powszechnie uznanymi za obelżywe, kontrolował, poniżał, ośmieszał, niepokoił, ograniczał kontakty, groził pozbawieniem życia i zdrowia oraz w dniu 14 lutego 2018 r. podczas awantury uszkodził należący do pokrzywdzonej telefon marki Samsung, tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.

3. W dniu 16 kwietnia 2018 r. w R. pozbawił wolności M. B. w ten sposób, że używając siły fizycznej doprowadził ją do pojazdu, po czym ją do niego wepchnął i zablokował zamek w drzwiach, czym uniemożliwił jej samodzielne opuszczenie samochodu, a następnie jeździł z pokrzywdzoną po R., tj. o przestępstwo z art. 189 § 1 k.k.

4. W dniu 16 kwietnia 2018 r. w R. stosował wobec M. B. groźbę bezprawną w celu zmuszenia jej do określonego zachowania, w ten sposób, że grożąc jej zabójstwem poprzez spowodowanie wypadku drogowego zmusił ją do wydania należącego do niej telefonu komórkowego marki S., a następnie przełamując zabezpieczenie w postaci wzoru hasła odblokowującego telefon marki S. bez uprawnienia uzyskał dostęp do informacji dla niego nieprzeznaczonych, tj. o przestępstwo z art. 191 § 1 k.k. w zb. z art. 267 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w Radomiu wyrokiem z dnia 9 lipca 2021 r., sygn. akt II K 1456/18, uznał P. P. za winnego popełnienia zarzucanych mu czynów i wymierzył mu kary: za czyn z pkt 1. - roku pozbawienia wolności, za czyn z pkt 2. - 9 miesięcy pozbawienia wolności, za czyn z pkt 3. - 6 miesięcy pozbawienia wolności, zaś za czyn z pkt 4. - 5 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 85 § 1 k.k., art. 85a k.k. i art. 86 § 1 k.k. kary te połączył i wymierzył oskarżonemu karę łączną roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności. Na podstawie art. 41a § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej M. B. na odległość nie mniejszą niż 200 metrów. Orzekł także o kosztach procesu.

Po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego, który zaskarżył wyrok Sądu I instancji w całości, zarzucając obrazę prawa procesowego (art. 4 k.p.k., art. 5 k.p.k., art. 410 k.p.k. i art. 7 k.p.k.) oraz błąd w ustaleniach faktycznych i domagał się zmiany wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanych mu czynów, nadto – z ostrożności procesowej – zarzucił rażącą niewspółmierność kary, Sąd Okręgowy w Radomiu wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2022 r., sygn. akt V Ka 971/21, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wyroku wniósł Prokurator Generalny. Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. zaskarżył wyrok w zakresie utrzymującym w mocy orzeczenie o środku karnym z art. 41a § 1 k.k., na korzyść oskarżonego P. P.. Zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu przeprowadzenia należytej kontroli odwoławczej wyroku Sądu I instancji, w tym rozpoznania sprawy poza granicami zarzutów postawionych w apelacji obrońcy wywiedzionej na korzyść oskarżonego, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania w mocy rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego w zakresie środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej, mimo iż zapadło ono z rażącą obrazą przepisów prawa materialnego, tj. art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 41a § 1 k.k. w zw. z art. 39 pkt 2b k.k., polegającą na orzeczeniu wobec oskarżonego P. P. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej M. B. na odległość nie mniejszą niż 200 metrów, bez wskazania okresu obowiązywania tego środka, podczas gdy przepis art. 43 § 1 k.k. wskazuje, że zakazy wymienione w art. 39 pkt 2 - 2b k.k. orzeka się w latach, od roku do lat 15, co obliguje sąd do określenia czasookresu obowiązywania środka karnego”.

Podnosząc powyższe, Autor kasacji wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Radomiu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Mimo iż nasuwa uwagi krytyczne (o czym niżej), kasacja jest oczywiście zasadna, wobec czego uwzględniono ją w całości na posiedzeniu bez udziału stron (art. 535 § 5 k.p.k.). Nie ulega bowiem wątpliwości, że nie korygując uchybienia popełnionego przez Sąd I instancji, Sąd odwoławczy z rażącym naruszeniem prawa nie wypełnił

ciążącego na nim obowiązku przeprowadzenia prawidłowej kontroli zaskarżonego wyroku.

Jak to wskazano w zarzucie kasacji, przepis art. 43 § 1 k.k. stanowi m.in., że zakazy wymienione w art. 39 pkt 2 - 2b k.k., tj. również określony w art. 39 pkt 2b k.k. zakaz zbliżania się do określonych osób, orzeka się w latach, od roku do lat 15. Skutkowało zatem obrazą prawa materialnego orzeczenie przez Sąd I instancji wobec oskarżonego środka karnego w postaci wspomnianego zakazu, bez podania okresu obowiązywania tego zakazu. Nie podniósł tego w apelacji obrońca, jednak nie zwalniało to Sądu odwoławczego od wyeliminowania oczywistego uchybienia. Nakazywały to przepisy art. 433 § 1 i art. 440 k.p.k., z których pierwszy obliguje do rozpoznania sprawy w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w szerszym zakresie m.in. w wypadku wskazanym w art. 440 k.p.k., ten zaś przepis stanowi, że niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów orzeczenie podlega zmianie na korzyść oskarżonego (w określonej sytuacji uchyleniu), jeżeli jego utrzymanie w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe. Zaniechanie skorygowania wyroku Sądu meriti w omawianym zakresie przez Sąd Okręgowy trzeba uznać za rażące naruszenie wymienionych przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść wyroku, który przy prawidłowym procedowaniu byłby wyrokiem zmieniającym, a nie utrzymującym w mocy wyrok Sądu I instancji. Rażąca niesprawiedliwość utrzymania w mocy tego wyroku wynikała z faktu, że orzeczenie przez Sąd Rejonowy wobec oskarżonego środka karnego bez podania okresu obowiązywania zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej oznaczało, że tego zakazu skazany musiałby przestrzegać bezterminowo (trwale), czego przecież art. 43 § 1 k.k. nie przewiduje. W kasacji słusznie też nadmieniono, że negatywne dla niego konsekwencje wadliwego orzeczenia rozciągałyby się również na kwestię zatarcia skazania, które nie może nastąpić przed wykonaniem środka karnego (art. 107 § 6 k.k.). Trzeba przy tym zaznaczyć, że przedmiotowe uchybienie nie mogło zostać naprawione poprzez wydanie w postępowaniu wykonawczym orzeczenia, o którym mowa w art. 13 § 1 k.k.w. (zob. wyroki Sądu Najwyższego, np. z dnia 15 listopada 2017 r., IV KK 284/17; z dnia 21 lutego 2021 r., IV KK 520/20; z dnia 5 lipca 2022 r., I KK 219/22).

Nie zmienia poglądu o oczywistej zasadności kasacji, która prawidłowo określiła zaistniałe uchybienie, nietrafne wskazanie jako naruszonego przez Sąd odwoławczy

art. 433 § 2 k.p.k. W tym względzie w skardze argumentowano, że „przepis art. 433 § 2 k.p.k. obliguje Sąd II instancji do należytego rozważenia wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym. W wywiedzionej w niniejszej sprawie apelacji obrońcy postawiony był m.in. zarzut rażącej niewspółmierności wymierzonej oskarżonemu kary. Zgodnie zaś z treścią art. 447 § 2 k.p.k. apelację co do kary uważa się za zwróconą przeciwko całości rozstrzygnięcia o karze i środkach karnych, w realiach tej sprawy - w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej. Wprawdzie w apelacji obrońcy nie zostało wprost podniesione uchybienie dotyczące orzeczonego na podstawie art. 41a § 1 k.k. środka karnego, tym niemniej Sąd II instancji kontrolując orzeczenie w całości, w tym także w zakresie kary, zobligowany był nie tylko do należytego rozpoznania zarzutu dotyczącego niewspółmierności kary w myśl art. 433 § 2 k.p.k., w aspekcie oczywistej obrazy przepisów prawa materialnego, ale też do rozważenia z urzędu, niezależnie od zarzutów środka odwoławczego, czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia nie będzie rażąco niesprawiedliwe”. Nasuwa to spostrzeżenie, że w ten sposób Autor kasacji popada w sprzeczność – w istocie neguje podniesiony zarzut naruszenia przez Sąd odwoławczy art. 440 k.p.k., twierdząc, że dla naprawienia uchybienia popełnionego przez Sąd I instancji nie było konieczne wychodzenie poza granice podniesionych zarzutów, jako że zarzut rażącej niewspółmierności wymierzonej oskarżonemu kary (wypada odnotować, że apelacja w pierwszej kolejności kwestionowała winę, co zgodnie z art. 447 § 1 k.p.k. pozwalało ją traktować jako zwróconą przeciwko całości wyroku) obligował do kontroli również orzeczenia o środku karnym, zarazem jednak podtrzymuje tezę o powinności działania przez Sąd *ad quem* z urzędu, niezależnie od zarzutów apelacji. Należy jednak przyjąć, że w grę nie wchodzi naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., skoro apelacja pochodziła od podmiotu fachowego i zawierała ściśle sprecyzowane zarzuty, które nie odnosiły się do środka karnego. W piśmiennictwie prawniczym wskazuje się, że pomimo rozszerzenia granic kontroli odwoławczej w zakresie wskazanym w art. 447 § 1–3 k.p.k., sąd odwoławczy pozostaje związany podniesionymi zarzutami (art. 433 § 1 k.p.k.) oraz że możliwość orzekania w rozszerzonych granicach zaskarżenia zachodzi przy uwzględnieniu zarzutu odwoławczego. Może to nastąpić wówczas, gdy sąd odwoławczy stwierdza zaistnienie uchybienia wskazanego w zarzucie odwoławczym i w takiej sytuacji

zastosowanie art. 447 § 1–3 k.p.k. umożliwia wydanie orzeczenia w szerszym zakresie niż wynikający z podniesionego zarzutu. Natomiast w wypadku nieuwzględnienia zarzutu odwoławczego orzekanie poza jego granicami powinno nastąpić tylko w wypadkach wskazanych w ustawie, np. w art. 440 k.p.k. Wówczas bowiem odpada potrzeba zastosowania art. 447 § 1–3 k.p.k., skoro nie dochodzi do zmiany orzeczenia w granicach zarzutów. Niestwierdzenie uchybień podniesionych w środku odwoławczym wyłącza orzekanie reformatoryjne lub kasatoryjne w granicach zaskarżenia. W takiej sytuacji kontrola odwoławcza jest przeprowadzana w szerszym zakresie tylko na podstawie szczególnych przepisów (art. 435, 439 § 1, art. 440 i 455 k.p.k.) i tylko w okolicznościach tam wskazanych może nastąpić orzekanie poza granicami zarzutów [zob. D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany., LEX/el. 2023, teza 16 do art. 447]. Inaczej rzecz ujmując, w tych sprawach, w których skarżący sformułował zarzuty, nawet zaskarżenie wyroku co do winy, a więc przy uwzględnieniu domniemania ustanowionego w art. 447 § 1 k.p.k., dotyczącego „całości wyroku”, nie wymusi kontroli tego wyroku w aspekcie wszystkich podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1–4 k.p.k., ponieważ sąd odwoławczy jest związany, zgodnie z art. 433 § 1 k.p.k., także granicami zarzutów podniesionych w apelacji, i to niezależnie od kierunku zaskarżenia [zob. R. A. Stefański (red.), S. Zabłocki (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom IV. Komentarz do art. 425-467, WKP 2021, teza 7 do art. 447].

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej środka karnego, tj. utrzymującej w mocy orzeczenie o tym środku zawarte w wyroku Sądu I instancji i w tym zakresie sprawę przekazał do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym Sądowi Okręgowemu w Radomiu, który wyda stosowne orzeczenie.

[K.K.]

[ms]